

Globalizacja i regionalizacja w stosunkach międzynarodowych

Wykład 3 – Teorie globalizacji

Prof. dr hab. Stanisław Kowalczyk
Instytut Rynków i Konkurencji
KNOP SGH

**Globalizacja to wolność
i dobrobyt**

Teorie globalizacji – (Neo)Liberalizm (1)

Keohane R.O., Martin L.L., Ruggie J.G., Boli J.

- klasyczna interpretacja przyczyn i mechanizmu globalizacji
- globalizacja jest tu naturalną konsekwencją ludzkiego dążenia do dobrobytu i wolności
- podstawowe siły napędowe globalizacji tkwią w:
 - postępie technicznym,
 - odpowiednich rozwiązaniach prawnych
 - zmianach instytucjonalnych
- podejście krytykowane za uproszczone przypisywanie ludzkim dążeniom głównej siły sprawczej globalizacji
- teoria ta pomija znaczenia uwarunkowań społecznych i kulturowych
- niedocenianie roli władzy politycznej,
- marginalizowanie struktur państwowych

**Globalizacja to walka
państw o władzę**

Teorie globalizacji – Realizm polityczny (2)

Gilpin R., Kennedy P.

- punkt wyjścia i podstawowe założenie - walka o władzę
- państwa, to główni aktorzy światowej polityki
- państwa wykazują naturalną dążność do hegemonii i panowania
- dążenie do hegemonii jednego państwa lub grupy państw, generuje siły globalizacyjne
- po osiągnięciu hegemonii następują działania na rzecz jej utrzymania
- podejście to krytykowane jest za nadmierne eksponowanie roli państw
- pominięcie znaczenia organizacji międzynarodowych i firm (KTN)

**Globalizacja to pogoń
za zyskiem**

Teorie globalizacji – (Neo)Marksizm (3)

Bromley S., Rupert M., Smith A.D., Rosenberg J.

- punkt wyjścia - krytyka teorii (neo)liberalnej
- globalizacja jest następstwem kapitalistycznego sposobu produkcji tj. pogoni za zyskiem i akumulacją
- globalizacja nie jest naturalnym dążeniem człowieka
- zysk popycha klasę kapitalistów do globalizacji stosunków gospodarczych
- interes narodowy jest postawiony za interesem kapitału i firm
- płaszczyzny dominacji w ramach globalizacji:
 - klasy kapitalistów nad klasą robotników
 - spółek globalnych (transnarodowych) nad gospodarkami narodowymi
 - państw wiodących na peryferyjnymi (rozwijającymi się)
- krytyka teorii marksistowskiej - upraszczające założenie w kwestii prymatu akumulacji dodatkowej, jako zasadniczej siły napędowej globalizacji
- nie można żądzą zysku wyjaśnić całej złożoności globalizacji.

Globalizacja to globalna
świadomość ludzka

Teorie globalizacji – Konstrukttywizm (4)

Adler E., Barnett M.

- teoria abstrahuje od sfery materialnej
- koncentracja rozważań na kształtowaniu formy i dynamiki świadomości ludzkiej
- jak powstaje wspólne rozumienie rzeczywistości, nowe idee, sposoby bycia oraz postawy
- początek globalizacji: odejście od wyobrażeń i poglądów w kategorii ojczyzny-narodu-państwa
- powstanie i dominacja transplanetarnego wymiaru życia społecznego i tożsamości społecznej
- teoria uzupełnia poprzednie teorie o dodatkowe rozważania w płaszczyźnie społeczno-psychologicznej
- teoria zupełnie pomija znaczenie sił gospodarczych i środowiskowych

**Globalizacja to
westernizacja**

Teorie globalizacji – Postmodernizm (5)

Luke T.W., Dirlif A., Ling L.H.M., Cambell D., Chowdhry G., Nair S.

- struktury wiedzy służą podtrzymaniu stosunków władzy
- dominującą strukturą wiedzy jest racjonalizm (prymat rozumu)
- obowiązujące w społeczeństwie reguły (imperatywy):
 - ekspansjonizm
 - wzrost gospodarczy
 - kontrola
 - biurokracja
 - dyscyplinowanie namiętności
- globalizacja jest procesem, narzucania zachodniego racjonalizmu, kulturom i rasom tubylczym oraz światom „nienowoczesnym”
- globalizacja prowadzi do rasizmu, uprzedzenia kulturowego, skrajności, nacjonalizmów i przemocy („amerykański” lub „zachodni” rodzaj hegemonii)
- teoria odwołuje się wyłącznie do „sił niematerialnych”, jako mechanizmu napędowego globalizacji
- pominięcie znaczenia sił gospodarczych

Postmodernizm (inaczej: ponowoczesność) – prąd myślowy odwołujący się do poczucia końca historii i wielkich teorii.

**Globalizacja to
dominacja mężczyzn**

Teorie globalizacji – Feminizm (6)

Duggan P., Dashner H., Wichterich C., Peterson V.S., Rai S.M.

- w centrum rozważań teorii - relacje płci
- „pierwotne” są patriarchalne stosunki społeczne
- patriarchalne stosunki społeczne odpowiedzialne są kapitalizm, państwo oraz nacjonalizm
- relacje transplanetarne wywoływane są przez patriarchalny układ sił społecznych i maskulinistyczne sposoby zachowań
- globalizacja realizuje głównie cele i potrzeby męskie, redukując i tak gorszą pozycję kobiet
- zwolennicy teorii: kraje rozwijające się, ruchy feministyczne

Globalizacja to współczesna
baza i nadbudowa

Teorie globalizacji – Eklektyzm (7-1)

J.A.Scholte

- wszystkie teorie wyjaśniają tylko pewien aspekt (mechanizm) globalizacji
- nie ma teorii „kompleksowych”
- eklektyczna synteza teorii globalizacji (ujęcie wielowymiarowe)
- podstawowe siły kształtujące globalizację:
 - a). siły wytwórcze (od kapitalizmu do hiperkapitalizmu w dziedzinie produkcji),
 - b). procesy rządzenia (od etatyzmu do policentryzmu),
 - c). konstrukcja tożsamości (od nacjonalizmu do pluralizmu i hybrydowości).
 - d). wiedza (od racjonalizmu do refleksyjnej racjonalności)

Teorie globalizacji – Eklektyzm (7-2)

J.A.Scholte

od kapitalizmu do hiperkapitalizmu w dziedzinie produkcji

- **rozwój sił wytwórczych i produkcji prowadzi do ekspansji rynkowej**
- **redukcja kosztów w następstwie wzrostu mobilności aktywów**
- **odmienność systemów podatkowych w poszczególnych państwach**
- **nowe sektory i możliwości akumulacji i zysku**

Teorie globalizacji – Eklektyzm (7-3)

J.A.Scholte

od etatyzmu do policentryzmu

- finansowanie przez agendy rządowe rozwoju infrastruktury ułatwiającej globalne przedsięwzięcia gospodarcze
- liberalizacja transgranicznych przepływów pieniężnych i finansowych
- rozwiązania sprzyjające rozwojowi globalnych finansów
- prawne gwarantowanie praw własności dla globalnego kapitału
- standaryzacja norm technicznych, zasad prawa i procedur administracyjnych

Teorie globalizacji – Eklektyzm (7-4)

J.A.Scholte

od nacjonalizmu do pluralizmu i hybrydowości

- kształtowanie nowego typu świadomości („obywatel świata”)
- świadomości narodowe wspierają chęć poznania „nowego”, ekspansji, podróżowania, prowadzenia biznesu
- wzrost znaczenia diaspor i ich ewolucja w struktury globalne (diaspora chińska, żydowska, palestyńska, rosyjska)
- kształtowanie się tożsamości supraterytorialnych, opartych na kryterium wieku, płci, klasie, rasie, wyznaniu, a nawet grupie zawodowej (wpierw jestem finansistą, potem Polakiem, Włochem, itd.)

Teorie globalizacji – Eklektyzm (7-5)

J.A.Scholte

od racjonalizmu do refleksyjnej racjonalności

- wiedza racjonalistyczna, ukierunkowana na człowieka i jego potrzeby
- wiedza nakierowana na rozwiązywanie problemów (a nie poszukiwanie absolutu, ideału, czy kamienia filozoficznego)
- wiedza nie posiadająca charakteru terytorialnego

Źródło: <http://onephoto.net/?id=472242>

Dziękuję za uwagę